

Рівненський державний гуманітарний університет
Філологічний факультет
Кафедра української мови та славістики

Назва дисципліни	Лінгвістична конфліктологія
Освітня програма	Загальноуніверситетська дисципліна
Компонент освітньої програми	Вибірковий
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	3 кредити / 90 годин
Вид підсумкового контролю	залік
Мова викладання	українська
Викладач	Шульжук Наталія Василівна, кандидат філологічних наук, доцент
CV викладача на сайті кафедри	
E-mail викладача:	nataliia.shulzhuk@rshu.edu.ua
Консультації	Вівторок 15.45 – 17.10 Четвер 15.45 – 17.10 Онлайн-консультації: платформа Google meet : https://meet.google.com/vtk-xhri-bej

Рівень конфліктності в сучасному суспільстві доволі високий, тому актуальною постає проблема формування культури поведінки у конфліктних ситуаціях. У цьому контексті майбутнім фахівцям важливо усвідомлювати сутність, види, причини та можливі наслідки конфліктів як в особистісній, так і професійній сферах. Реалізувати такий запит покликана прикладна лінгвістична дисципліна у системі підготовки здобувачів вищої освіти – лінгвістична конфліктологія, спрямована на вивчення лінгвістичних механізмів виникнення, ескалації та розв'язання комунікативних конфліктів.

Мета навчальної дисципліни – ознайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними засадами лінгвістичної конфліктології як прикладної мовознавчої дисципліни, спрямованої на вивчення сутності, видів, причин та можливих наслідків конфліктів у різних сферах життєдіяльності людини, а також сприяти формуванню в них умінь ефективного розв'язання конфліктних ситуацій.

Завдання:

- усвідомити сутність, причини та можливі наслідки комунікативних конфліктів у виробничій та особистісній сферах спілкування,
- визначити ефективні стратегії й тактики розв'язання конфліктних ситуацій у навчально-педагогічному дискурсі;
- сформулювати практичні навички ефективного подолання негативних наслідків конфліктних ситуацій;

- засвоїти основні правила безконфліктного спілкування та виробити культуру поведінки у конфліктній ситуації;
- визначити способи запобігання конфліктній мовленнєвій взаємодії в міжособистісній та професійній комунікації.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Місце лінгвістичної конфліктології в системі професійної підготовки здобувачів вищої освіти

Тема 1. Конфліктологія як міждисциплінарна галузь знань

Основні завдання конфліктології як науки. Науковий та прикладний підходи до вивчення конфлікту. Зв'язок конфліктології з іншими галузями знань: психологією, соціологією, менеджментом, медициною, політологією, етикою, правознавством, лінгвістикою. Напрями сучасної конфліктології. Актуальні проблеми сучасної конфліктології.

Тема 2. Конфлікт та його природа

Ознаки та функції конфлікту. Причини виникнення конфліктів. Об'єктивні й суб'єктивні складники конфлікту. Поняття про конфліктну мовленнєву взаємодію. Деструктивні та конструктивні наслідки мовних конфліктів.

Класифікація конфліктів за різними ознаками (соціальні, внутрішньоособистісні, міжособистісні; ресурсні, статусно-рольові, ідейні та ін.).

Динаміка конфлікту: передконфлікт, власне конфлікт, післяконфліктна ситуація.

Типи конфліктних особистостей. Стратегія поведінки у конфлікті (активна, пасивна, нормативна, конфронтаційна, маніпулятивна, переговорна). Способи врегулювання конфліктів (конкуренція, пристосування, компроміс, ігнорування, колаборація).

Поняття про конфліктогени («саботажники» конфлікту). Вербальні та невербальні конфліктогени. Гендерні особливості комунікативного конфлікту. Способи гармонізації мовленнєвої поведінки у конфліктній ситуації. Етичні аспекти конфліктної взаємодії в різних сферах людської діяльності. Конфлікт як лінгвокультурний концепт.

Змістовий модуль 2. Лінгвістичні виміри конфлікту

Тема 1. Типи комунікативної взаємодії

Поняття про комунікацію як обмін інформацією, що передбачає психологічний вплив на партнера з метою зміни його поведінки. Ефективність комунікації. Функції спілкування у контексті конфліктології. Вербальна та невербальна комунікація.

Поняття про комунікативне співробітництво (кооперацію), комунікативне суперництво, комунікативний конфлікт. Закони та правила комунікативної взаємодії. Поняття про комунікативне пристосування і його роль у запобіганні комунікативному конфлікту. Правила Г. Грайса. Демонстрація інтелектуальної переваги у неконфліктному здоровому спілкуванні.

Тема 2. Конфлікт очима лінгвіста

Поняття про ефективне спілкування. Визначальні тенденції сучасного спілкування членів соціуму. Персоніфікація особистості, її наслідки. Типи особистостей за соціальним показником та за їх комунікативними установками.

Мовленнєві механізми породження конфлікту. Поняття про конфліктогенний текст. Словесні ярлики як засіб мовленнєвого насилля.

Контекстність культури й ефективність професійного спілкування. Специфіка виникнення й розв'язання конфліктів в умовах висококонтекстної та низькоконтекстної культур. Техніка формулювання питань та техніка малої

розмови як спосіб уникнення конфлікту.

Тема 3. Екологічність текстової комунікації у контексті лінгвістичної конфліктології

Емоціоналізація та експресивізація соціуму, поширення агресивності у багатьох сферах спілкування. Емотивно здорове мовлення як об'єкт вивчення емотивної лінгвоекології.

Мовленнєва агресія та мовленнєва маніпуляція як вияви мовленнєвого насилля, засоби їх вербалізації.

Стратегії мовленнєвої поведінки: стратегія кооперації (співробітництва); стратегія мовного домінування; стратегія протистояння словесному впливу.

Акт мовчання як комунікативна одиниця. Функції мовчання.

Раціональна поведінка в умовах конфлікту.

Технології раціональної поведінки. Прийоми керування емоціями під час комунікативної взаємодії. Мистецтво ефективної критики.

Змістовий модуль 3. Навчально-педагогічний дискурс у контексті лінгвоконфліктології

Тема 1. Конфліктна/неконфліктна мовленнєва взаємодія у навчально-педагогічному дискурсі

Антропоцентричність навчально-педагогічного дискурсу (НПД).

Метакомунікативи та регулятори спілкування в НПД. Типи комунікативних стратегій і тактик в НПД. Комунікативна взаємодія педагога й здобувача освіти в авторитарному та конвергентному типах НПД. Комунікативно-прагматичні стратегії НПД.

Тема 2. Психологічні методики подолання негативних емоцій у конфлікті

Типи керівників у контексті конфліктології, ефективні шляхи розв'язання комунікативних конфліктів з ними. Методи психокорекції конфліктної мовленнєвої поведінки.

Соціально-психологічний тренінг (СПТ), його принципи. Індивідуальне психологічне консультування як спосіб зміни світосприймання й поведінки особистості в конфлікті. Аутогенне тренування як спосіб формування конструктивної поведінки в конфліктах. Посередницька діяльність психолога як спосіб конструктивного розв'язання міжособистісних конфліктів. Самоаналіз конфліктної поведінки, принципи його здійснення. Способи ефективної корекції конфліктної комунікативної взаємодії викладача й здобувачів освіти. Арт-терапевтичні методи саморегуляції психоемоційного стану. Інтегративний підхід до використання образотворчого мистецтва, театру, танцю й музики для досягнення поставлених психотерапевтичних цілей. Музикотерапія (пасивна, активна) як спосіб блокування некоректної поведінки у конфлікті. Поняття про «мелодії-цілителі». Бібліотерапія. Принципи добору художніх творів для формування й розвитку конфліктологічної компетентності. Психокорекційний потенціал танцювальної терапії.

У результаті вивчення дисципліни Ви отримаєте відповіді на такі запитання:

що таке комунікативний конфлікт і чому він виникає;

які мовні одиниці провокують конфліктну комунікативну взаємодію;

як запобігти конфліктній комунікативній взаємодії;

які мовні одиниці «запускають» мовленнєву агресію та мовленнєву маніпуляцію;

як ефективно вийти із конфліктної комунікативної взаємодії за допомогою вербальних і невербальних засобів;

як грамотно побудувати комунікативну взаємодію під час особистісного

та професійного спілкуванні в умовах низькоконтекстної та висококонтекстної культур.

як приборкати негативні емоції під час конфлікту;

як арт-терапія, музикотерапія, бібліотерапія блокують прояви некоректної поведінки у конфлікті.